

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

[Præfatio.]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

facit tantum vt minister Ecclesiæ, sicut faceret cætera, si causa in totum ei committeretur à Papa vt committi posse docet glossa ad caput Decernimus, De iudiciis, verbo Non presumans, non item ab Episcopo, nisi quod in causa pecuniaria, aut alia merè ciuili Clerici, possit laicum delegare cum deest Clericus idoneus; non tamen Iudicem ordinarium constituere: quod etiam attingit eadem glossa.

Septimus est, cum Clericus neque tonsurâ, neque vestitum genere quidquam præ se fert de Clericatu, nec tertio monitus ab Episcopo emendat se. Nam talis perdit priuilegium Clericale ex cap. Contingit 2. De sent. excommunic. Qua de te regimus in eodem cap. 18. Adde ex cap. Si iudex De sent. excommunic. in 6. si quis in tali statu captus, se Clericum dicat, retineri posse à laico donec constiterit de veritate, qua examinanda est coram Iudice Ecclesiastico; eaque comperita, criminofus statim remittendus est ad suum Ecclesiasticum Iudicem: sicut & cum notorium esset, aut publica fama ferretur, aut communi æstimatione iudicaretur ipsum esse Clericum. Hoc (de quo latè Lud. Molina de iust. & iure tract. 3. tom. disput. 49. à num. 4. ad 12.) Nauar. in Enchir. cap. 25. nu. 24. versu 14. tangit: simulque insinuat quod Clericus delictum notorium coram Iudice laico committens, possit ab eo capi: ita tamen vt infra tempus debitum ad suum Iudicem Ecclesiasticum remitti debeat.

Aduerte autem, quod et si iuxta Innoc. & Panorm. ad cap. De Apostatis, Clericus ex sola dimissione habitus, & tonsuræ Clericalis non perdat priuilegium fori: cum ad id requiratur adhuc trina monitio Episcopi, iuxta ante memoratum cap. Contingit tamen quoad Clericum primæ tonsuræ, aut minorum ordinum qui potest resilere, videri satis consentaneum rationi (vt & iuri in cap. finali §. Mandamus De vita & honestate Clericorum) illud quod in verbo Apostasia num. 1. indicat Syluester, ipsum absque huiusmodi monitione perdere tale priuilegium, si nullo modo velit viuere clericaliter. Id quod intelligitur non modò si ter monitus nolit respicere; sed adhuc, si contrahat, conueniat, & conueniatur, tallas, aliaque eius generis onera subeat & tanquam laicus ad bellum vadat, nunquam de Clericatu excipiens. Item si conuentus coram Iudice Ecclesiastico, excipiar de foro seculari: aut aliter in iudicio confiteatur se nolle Clericaliter viuere.

Octauus casus est, quando quis post crimen commissum effectus est Ecclesiasticus in fraudem, vt effageret forum seculari: tunc enim capi potest à Iudice seculari, non tamen puniri. De qua re legendus est Syluest. verbo Index i. numero 6.

Casus nonus addi potest ex Francisco à Victoria in relectione priore de potestate Ecclesiæ, sect. 7. propos. 8. quando Ecclesiastici impunè bacchantur in cædem laicorum, & Pontifices nollent adhibere remedium: tunc enim Principes possunt consulere suis ciuibus, non obstante priuilegio Clericorum: quia respublica ciuili cum sit perfecta & sibi sufficiens, potest propria auctoritate se defendere, & seruare ab iniuria cuiuscumque, atque adeo ab iniuriis Clericorum. Quibus volentibus se tueri priuilegio quo gaudent iure tam ciuili, quam Canonico, obliçietur illud cap. Contingit 2. De sent. excomm. Priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate: ac frustra legis auxilium inuocat, qui committit in legem. Item quod ex cap. fin. De immunit. Ecclesiarum; ob hanc eamdem rationem, priuilegio a syli concessio Ecclesiis, & cæmiteriis non gaudeant illi qui se impunitatis delinquant in eis.

Quod attinet ad Vltimam excommunicationem Bullæ in occupantes bona, aut terras Ecclesiæ Romanæ, & in illis supremam iurisdictionem vsurpantes, contenti erimus pauca notare: illius materiam esse sacrilegium quo offenditur Ecclesia Romana per vsurpationem terrarum ipsius, ac iurisdictionem supremam ipsi competentem in iisdem terris. Item personas, in quas ea fertur, esse primò, omnes illos qui per se, aut per alios, directè sub quocumque titulo, vel colore: inuadere, destruere, occupare, ac detinere præsumperint in totum vel in partem vrbem Romanam, & alias ciuitates, terras, & loca, vel iura ad Romanam Ecclesiam pertinentia, eidemque mediatè, vel immediatè subiecta. Se-

cundò, omnes illos, qui vsurpare, perturbare, retinere, & vexare variis modis præsumunt supremam iurisdictionem: illis locis Summo Pontifici & Romanæ Ecclesiæ competentem. Tertio, omnes vtriusque illius generis personarum, fautores, seu auxilium, consilium & fauorem quomodo libet illis præstantes.

Aduerte autem iura Romanæ Ecclesiæ hic intelligi temporalia: nam iuribus spiritualibus sufficienter protulim est in præcedentibus. Item supremam iurisdictionem pari ratione intelligi de temporalibus.

Aduerte etiam quod habet Suarez in 3. partem tomo 5. disput. 27. num. 105. propositas actiones quacumque ratione fiant contra iustitiam, posse quidem sufficere ad hanc excommunicationem incurrandam: sed tamen si bona fide & titulo iuxta doctorum hominum iudicium probabili, aliquid eiusmodi fiat: sicut tunc excusatio erit à culpa, ita etiam erit à censura. Pro quo facit doctrina Caietani in verbo excommunic. cap. 31. notab. 4. Aduerte demum Per hanc Bullæ clausulam sic Summo Pontificem prouidere suis iuribus, ne in eis detrimentum patiat, vt tamen nolius Principibus tollere, si quod in memoratis verè habeant: quia æquitas id non pateret; sed velit prohibere ne sibi vsurpent, quod adhibita diligentia, se non habere cognoscere possunt.

Difficultas autem esse potest, An cum in ciuitatibus Papæ sunt factiones, & altera factio extra existens inuadit hostiliter ciuitatem: duces, & milites talis factionis incurrit in hanc excommunicationem. De qua cum Caiet. & Nauar. Suarez loco cit. tenendum censet, quod incurrant. Et probatur: tum quia id est simpliciter inuadere ciuitatem hostiliter. Nec obstat quod id non fiat animo subtrahendi eam ex dominio, aut iurisdictione Papæ: quia vbi lex simpliciter prohibet, restrictione vt non licet, nisi ratio cogat. Tum quia huiusmodi inuasiones regulariter ac frequenter non fiunt, quin ciuitas saltem in parte destruat.

L A V S D E O.

LIBER SEXTVS, ET TOTIVS OPERIS DECIMVS.

DE RESTITVTIONE FACIENDA PROXIMO:
qua satisfactionis Sacramentalis
comes esse debet.

P R A E F A T I O.

DEVS Optimus Maximus, vt ad se & ad proximum amandum, sic & ad iniuriam sibi illatam, & ad illatam proximo resarciendam, vna eademque lege obligatos nos esse voluit: vnde pendet conuenientia illa inter satisfactionem Sacramentalem & restitutionem, cuius Sotus meminit lib. 4. De iust. & iure, quaest. 6. art. 1. quod vtraque sit debiti compensatio, facta alteri ad aequalitatem iustitiae: pendet item, quod vt tractatio de amore proximi, tractationi de amore Dei, sic tractatio de restitutione, superius instituta tractationi de satisfactione, aptè (vt communiter fit à Theologis scholasticis in 4. distinct. 15.) adiungatur: etiam si se iungendi, vt plerumque fit ab aliis, sufficientem causam praebeant varia differentia, quibus illa dua compensationes multum inter se distare cognoscuntur: quales sunt primo, quod satisfactio Sacramentalis sit pars Sacramenti Paenitentiae; & restitutio sit tantum praambulium ad

Kk 3

illud

illud, nisi à Sacerdote imponatur in penitentiam: ut potest perinde ac possunt alii virtutum actus positi in præcepto, iuxta tradita in præced. libr. 7. numer. 28. & seq. Secundo, quod satis factio sacramentalis fiat Deo, & restitutio homini. Tertio, quod satis factio fiat in futura quoque vita (satis factio appellatur) & restitutio tantum in præsentem fieri possit. Quibus adhuc alias Sotus addit, apud quem qui volet videre poterit.

Restitutio autem est actus iustitiæ commutatiuæ, quo alienum redditur ei cui debetur. Ad cuius definitionis intelligentiam notandum est, iustitiæ esse virtutem, qua homo perficitur in ordine ad alterum: qui vel est persona publica, cui bonum commune per leges procuranti obtinerari debet, atq. ad tale debitum reddendum constituitur generalis, seu legalis iustitia, per quam id facimus quod leges præscribunt, obediuntque legibus: aut est persona privata; cui tum persona publica, tum alia privata aliquid debere potest. Atq. ad tale debitum reddendum constituitur duplex iustitia specialis: nimirum, commutativa & distributiva: quarum illa efficitur ut inter priuatas personas in redditione debiti seruetur equalitas rei ad rem, tantum scilicet reddendo, quantum ablatum est. Hæc verò, quæ versatur inter publicam personam, & priuatam, facit ut bonum commune legitime ab eadem publica distribuatur; seruata scilicet proportione inter personas, & res distribuendas: ita ut de his, illa persona plus, vel minus accipiant, quæ plus aut minus merentur.

Cum ergo hoc ita sit, dum restitutio dicitur iustitiæ commutatiuæ actus, significatur quod sit actus specialis virtutis, puta iustitiæ commutatiuæ, constituentis equalitatem dati & accepti, inter priuatas personas: ut nimirum tantumdem reddatur quantum acceptum fuit: in quo distinguitur à bonorum vel malorum communium (hoc est, officiorum, beneficiorum, dignitatum, magistratum & honorum, tam Ecclesiasticorum quam secularium, tributorum, vectigalium, aliorumque onerum) dispensatione, seu distributione: quæ actus est iustitiæ distributiuæ, dum in ea seruatur debitum bonorum communium proportio ad merita cuiusque particularis personæ. Quod verò additum est, quod alienum redditur ei cui debetur, separat restitutionem ab altero iustitiæ commutatiuæ actu, qui est nulli in ferre iniuriam.

Aduerte autem hic nomē alieni non tantum significare acceptum siue iuste siue iniuste: aut, cum ex iustitiā alteri debeatur, retentum: siue idem numero, siue idem specie, siue, etiam valore, aut demum impeditum, seu quod alius iure habuisset, nisi quis impediisset: sed etiam significare distractum, omneque damnum illatum. Aduerte etiam particulam, ei cui debetur, ideo positam esse, quod res non sit semper restitua da illi, à quo ablata est, vel accepta, sed interdum alii: eo quod ipsi debeatur: ut v. g. hereditibus, vel vero domino, aut aliis, quibus si restitutio non fiat, peccatur contra iustitiā: cuiusmodi sunt conductor, commodatarius, colonus, is qui precario rem habet, & creditor habens pignus debitoris.

Ceterum quod in presentiarum nobis incumbit considerandum de restitutione, est illius faciendæ obligatio; quam oportet maximè exploratam esse Confessario, ad cauendum sacrilegium, quod committitur perperam absolueno sacramentaliter eum qui tali obligatione tenetur obstrictus. Illam verò considerabimus primò secundò se, deinde in ordine ad causas seu radices ex quibus nascitur, seruiò in ordine ad circumstantias secundum quas de ea iudicandum est: postremo in ordine ad diuersas species ipsius: sicque liber hic quatuor tractatus complectetur, quorum primus paucis expediri potest: non item ceteri.

TRACTATUS PRIMVS ET LIBRI CAP. I.

De obligatione ad restitutionem consideratam secundum se.

SVM MARI VM.

- 1 Necessitas restitutionis, obligationem illius ostendens, habetur ex multis sacra Scriptura locis.
- 2 Quomodo necessaria sit restitutio.
- 3 Non est necessaria necessitate mediæ.
- 4 Obligatio ad restitutionem est ex se sub mortali.
- 5 Quando obligatio restituendi sit sub mortali, si parum acceptum sit quidem, sed multis aliis similiter accipientibus, illarum est graue damnum.
- 6 Distinctio cum qua explicari potest eius rei difficultas.
- 7 Quod ea sit sub mortali, cum quis notabilem quantitatem accepit à multis, quorum nulli magnum damnum intulit.
- 8 Quomodo fieri possit talis restitutio, & quod non sit necessarium restitui totum, ad se liberandum à peccato mortali.
- 9 Obligatio est sub mortali restituendi notabilem quantitatem per modicam acceptam diuerso tempore; siue cum magno, siue cum modico interuallo.

Restitutionis necessitas ad salutem, sufficienter ostendit ipsius obligationem: cum dubium non sit cadere sub præceptum, quidquid est ad salutem necessarium, iuxta illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Pater verò talis necessitas ex multis Scripturæ sacra locis, vt ex cap. 2. Tobia. vers. 21. & ex cap. 29. Prouerb. versu 24. & ex cap. 18. Ezech. vers. 7. 12. & 16. ex cap. 33. eiusdem versu 15. ex cap. 22. Matth. versu 21. ex cap. 20. Lucae versu 25. ex cap. 13. ad Romanos versu 7. ex cap. 6. prioris ad Corinth. versu 8. & 9. Quibus quidem autoritatibus congruenter 14. question. 6. cap. 1. ex D. Augusti in epistola ad Macedonium habetur: Si res aliena propter quam peccatum est, reddi possit, & non redditur, penitentia non agitur sed simulatur. Si autem veraciter agitur, non remittitur peccatum nisi restituatur ablatum, si restitui potest. Id quod ita receptum est vt pro generali regula morum habeatur, Peccatum non remittitur, nisi restituatur ablatum, de regul. iuris in 6. regul. de qua re plenius Ludouicus Molina de iustitia & iure tractat. 2. disputat. 716.

Iam cum restitutio duplex sit, vna virtualis, quæ est efficaciæ voluntatis propositum reddendi alienum, ei cui debetur: altera actualis seu realis, qua quis actu requie ipsi alienum reddit ei, cui debetur. Prior ita est necessaria, vt nemo possit veram penitentiam agere, nec à peccatis absolui, quin habeat efficaciæ voluntatem restituendi alienum, quantum in sua potestate situm est. Nam vera penitentia esse nequit absque proposito implendi illud, ad quod tenetur quis sub peccato mortali: vt annotatum est libro quinto numer. 77. & 78.

Posterior autem necessaria est tantum necessitate præcepti affirmatiui, contenti in negatiuo, Non furaberis: quo dicitur prohibetur iniusta usurpatio rei alienæ, præcipitur tacite eiusdem rei restitutio.

Non esse verò necessariam restitutionem necessitate mediæ, quidquid Gabriel in 4. dist. 15. quest. 2. concl. 1. contradixerit, recitè Petrus à Nauarr. in libro 1. de restitut. cap. 1. arbitrat. 2. ostendit: quia necessarium esse necessitate mediæ, est tale esse, vt absque illo, siue ipsum ignores, siue non, & siue habere queas, siue nequeas, non assequaris finem cuius gratia necessaria esset ad salutem necessitate mediæ: sicut nemo absque fide saluatur quantumuis labore inculpabili ignorantia (& ideo in illo saluum censetur excusetur à peccato) sic non saluatur is qui non restituit, quantumuis per ignorantiam inuincibilem, aut per impotentiam excusetur à peccato: sicque impotens ad restitutionem faciendam, extra statum salutis non minus esset (quod absurdum est) quam impotens ad baptismum in re vel in voto suscipiendum, sicut infans, in viro suæ matris. Neque refert quod restitui in voto, necessaria sit ad penitentiam; sine qua salus, à lapso in peccatum